

умов [2, с. 48]. До того ж, така система державного управління веде до надмірного зростання чиновницького апарату і відповідного збільшення видатків на його утримання. Цю теорію можна вважати основою сучасної концепції місцевого управління і самоврядування в тому сенсі, що влада місцевих органів походить від держави.

Недоліками державницької теорії є заниження ролі ініціативи населення, скоювання демократичних принципів участі громадян у вирішенні питань місцевого значення; ставиться під сумнів здатність суспільства до самоорганізації і самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Борденюк В.І. Децентралізація державної влади і місцеве самоврядування: поняття, суть та форми (види) / В.І. Борденюк // Право України. – 2005. – № 1. – С. 21-25.
2. Квітка С.А. Місцеве самоврядування: Навч. посібник / С.А. Квітка // Національна академія держ. управління при Президентові України; Дніпропетровський регіональний ін-т держ. управління. – 2. вид., доп. – Д.: ДРІДУ НАДУ, – 2004. – 107 с. – С. 7.
3. Колодій А.М. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник. – 2. вид., переробл. і доп. А.М. Колодій, А.Ю. Олійник. – К.: Юрінком Інтер, – 2007. – 504 с. – С. 6.
4. Кравченко В.В. Місцеве самоврядування в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку. Навчальний посібник / В.В. Кравченко, Н.В. Кравченко, В.П. Лисюченко, В.А. Негода. – К.: «Арарат- Центр», – 2000. – 206 с. – С. 18.
5. Панейко Ю.С. Теоретичні основи самоврядування / Ю.С. Панейко. – Львів: Літопис, – 2002. – 196 с. – С. 7.
6. Шаповал В.М. Сутнісні характеристики місцевого самоврядування / В.М. Шаповал // Право України. – 2001. – № 12. – С. 32.

Руснак А.В.

студентка,

Науковий керівник: Пахолок В.М.

кандидат політичних наук, доцент,

Східноєвропейський національний університет

імені Лесі Українки

ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОГО ДАРВІНІЗМУ В МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

В сучасному світі все частішими стають прояви неврегульованості відносин між націями як в окремих державах, особливо багатонаціональних, так і на глобальному рівні. Спостерігається тенденція до поглиблення національних проблем, котрі породжують довготривалі міжнаціональні конфлікти, війни, потоки біженців, спричиняють страждання окремим людям і цілим народам. Проблема міжнаціональних відносин є об'єктом наукових досліджень не одного покоління науковців. Сформульовано цілий ряд наукових теорій, окремі із них є давно застарілими, однак, періодично, потрапляючи на

сприятливий політико-історичний ґрунт набувають нового змісту. Однією з таких є теорія соціального дарвінізму. Найбільшої популярності вона набула у ХІХ ст. і активно використовувалася імперіалістами для виправдання їх політики підкорення слабших народів.

Одним з ранніх представників цієї теорії був Т. Мальтус, автор закону про народонаселення, прийшов до висновку, що існують лише два способи перемогти кризу продовольства внаслідок перенаселення: стихійні лиха (війна, хвороби, голод), які призведуть до вимирання слабших бідніших верств населення та моральне стримування під яким він розумів свідому відмову бідних від народження дітей [3].

Згідно твердженню М. Руза Ч. Дарвін був знайомий з працями Т. Мальтуса, які вірогідно вплинули на його «Походження видів» [1]. Після того як Ч. Дарвін вдало сформулював теорію еволюції, вона дала поштовх для розвитку не тільки біологічних наук, а й гуманітарних. Г. Спенсер, який є автором трьох формул пояснення соціальної еволюції: «природний відбір», «боротьба за існування», «виживання найсильнішого», вважається основоположником соціального дарвінізму. Згідно його вчення, уряд не повинен втручатися в природні процеси, що протікають в суспільстві. Тільки в таких умовах «приспосовані» будуть виживати, а «неприспосовані» – вимирати; тільки сильні зможуть адаптуватися і досягати все більш високих рівнів історичного розвитку. Соціальний конфлікт, з його поглядів, є вічним і непереборним, хоча, повинен привести, в остаточному підсумку, до становлення ідеального суспільства.

Подібне положення знайшло своє відображення і в системі цінностей фашизму, коли добро асоціювалося зі силою, а слабкість проголошувалась злом. Соціальний дарвінізм значною мірою покладено в основу експансіонізму А. Гітлера, німці потребували для свого розвитку додаткового «життєвого простору», за відсутності «вільних» територій його можна було отримати лише внаслідок звільнення цих територій від населення, яке там проживало. Загарбання обґрунтовували правом сильного [4].

В інтерв'ю Telegraph екс-мер Лондона Б. Джонсон порівняв розширення Євросоюзу з планами нацистської Німеччини. За словами політика, брюссельські чиновники, подібно німецькому диктатору, намагаються створити в Європі потужну наддержаву «іншими способами», що може знову обернутися трагедією. А «катастрофічні промахи» ЄС привели до загострення напруженості між країнами-учасницями і допустили посилення влади Німеччини, встановлення нею контролю над економікою Італії і «руйнування» Греції [5].

Одним з найбільш видатних критиків соціал-дарвінізму був П. Кропоткін він стверджує, що в живій природі й у людському суспільстві кооперація й взаємодопомога є більше природним явищем, ніж конкуренція в боротьбі за виживання, так як вона лежить в основі всіх етичних понять [2]. А. Субетто висунув свою теоретичну схему синтетичної еволюції, в якій здійснювався синтез дарвінівської, кропоткінської парадигм «Два сполучених процеси: зростання організмічності цивілізації і відповідно масштабів коопераційних зв'язків і зростання значення громадського інтелекту в «механізмі стійкості»

цивілізаційного розвитку визначають шляхи позитивного виконання імперативу виживання» [8, с. 246].

Відповідно конкуренція і відбір уже не мають такого абсолютного значення як в соціальному дарвінізмі, з'являється нове розуміння ролі закону кооперації як не менш важливого закону еволюції по відношенні до закону конкуренції. Так, сьогодні в світі існує тенденція росту кооперації, пов'язана з глобалізацією, формуванням єдиного політичного простору. Вона приводить до своєрідної національної відкритості, основним інструментом якої є вирішення проблем, які уможливають усесторонній зв'язок та усесторонню залежність однієї нації від іншої. З точки зору синтетичного еволюціонізму, така стратегія розвитку є прийнятною для сучасного світу.

Варто відзначити, що з точки зору соціального дарвінізму глобалізаційні процеси порушують гармонійну еволюцію націй, розвинені народи виснажують свій потенціал піднімаючи, менш розвинені до свого рівня. Альтруїстичні прагнення не мають позитивної дії, так як не викликають мотивації з боку останніх до розвитку, а перетворюють їх на своєрідних паразитів, які виживають за рахунок допомоги. Так, за останні десятиліття Захід надав африканським країнам допомогу на багато мільярдів доларів. Проте з 1980 р. кількість продовольчих криз в регіоні збільшилася майже втричі, третина африканців постійно недоїдають. Однією з причин є те, що уряди країн континенту не достатньо фінансують розвиток сільського господарства [6].

Ще однією загрозою такої, коопераційної моделі еволюції є міграція, так держава втрачає пасіонаріїв, які покидають країну в пошуках вищої заробітної плати, кращих умов життя цим самим відмовляються зробити внесок в розвиток своєї нації. Емігранти часто не поважають норми і традиції країн перебування, цим самим завдаючи шкоди їх національному розвитку. Так, згідно з прогнозами департаменту з економічних і соціальних питань ООН чисельність корінних жителів істотно знижуватиметься практично у всіх європейських країнах [9].

Ще однією проблемою постає проблема космополітизму в умовах глобалізації. За умови співробітництва це єдиний варіант національного розвитку в світі. В Європі та Північній Америці останніми десятиліттями на межах різних культур накопичився величезний вибуховий потенціал. В. Тимченко у праці «Модерний націоналізм. Глобальні катастрофи та як їм зарадити» називає дві причини такої ситуації: «По-перше це об'єктивна несумісність європейської та «чужих» азійської чи африканської культур і суб'єктивне небажання прибульців – з різко відмінним від європейського світоглядом – зважати на роль провідної культури домінуючої нації. По-друге, це нездатність держав захистити свої культурні цінності й змусити прибульців їх поважати. Це виливається в страх титульного етносу перед загрозою «очуження» і відчуження у них їхньої культури і країни» [9].

Сучасний етап світового розвитку міжнаціональних відносин характеризується гострим запереченням теорії соціального дарвінізму. На перше місце виходить світове співробітництво. На основі проведеного дослідження ми можемо стверджувати, що в плані міжнаціональних відносин і розвитку націй,

такий підхід до еволюційних перетворень є згубним і саме він породжує основні загрози існування національної держави в умовах глобалізації. Заперечення законів конкуренції, їх підміна законами співробітництва, суперечать природному розвитку національностей в світі. І тягне за собою такі глобальні катастрофи як перенаселення, зникнення націй, внаслідок політики мультикультуралізму та міграцій. Твердження, що взаємодопомога не має місця в міжнаціональних відносинах є не гуманним. В той же час існує серйозна проблема, на сучасному етапі міжнаціональні відносини побудовані так, що гальмується розвиток відсталих народів. На нашу думку, необхідним є переосмислення форм допомоги, а саме збільшення інвестицій в освіту відсталих регіонів з боку розвинених країн. Що дасть шанс таким народам на розвиток, а не заохочуватиме бездіяльність, як численні потоки гуманітарної допомоги. Ми розуміємо, що такий підхід до вирішення проблеми досить дискусійний і породжує велику кількість запитань. Однак, комбінація співробітництва в межах ноосфери і конкуренції в боротьбі за виживання безсумнівно сприятиме природному націогенезу, як історично необхідному процесу.

Список використаних джерел:

1. Дарвін Ч. Походження видів шляхом природного відбору / Ч. Дарвін. – К: Державне видавництво сільськогосподарської літератури УРСР, 1949.
2. Кропоткин П. А. Взаимная помощь среди животных и людей как двигатель прогресса / Пер. с англ. В. П. Батурицкого под ред. автора. – М.: Голос труда, 1922. – 342 с.
3. Мальтус Т. Очерк о законе народонаселения / Пер.: Вернер И. А. – М.: К. Т. Солдатенков, 1895. – 320 с.
4. Мілова М. Тоталітарні режими: ідеологічне обґрунтування цілей, форм і методів володарювання / М. Мілова, С. Дмитрашко // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розв. – 2012. – Вип. 24. – С. 51-55.
5. Расширение Евросоюза сравнимо с целями Гитлера [Електронний ресурс: [Офіційний сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://rian.com-ua/analytics/20160517/1010086376.html>
6. Продовольча допомога заважає Африці розвиватися [Електронний ресурс: [Офіційний сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://www.rbc.ua/ukr/analytics/prodovolstvennaya_pomoshch_meshaet_afrike_razvivatsya_115372399111
7. Спенсер Г. Основные начала. – Санкт-Петербург: Издание Л. Ф. Пантелеева, 1897.
8. Субетто А. И. Капиталократия и глобальный империализм. – Санкт-Петербург: Астарион, 2009. – 572 с.
9. Тимченко В. В. Модерний націоналізм. Глобальні катастрофи та як їм зарадити: науково-популярне видання // В. В. Тимченко. – ТОВ «Друкарня Рута», 2015. – 616 с.